

Omaishoidon tuen toimintaohje Saarikassa 2017

Omaishoidon tuen tarkoitus ja tuen sisältö (Laki omaishoidon tuesta 937/2005 1§, 2§)

Omaishoidon tuen tarkoituksena on **edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista** turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Mikäli hoito ja huolenpito erityisistä syistä järjestetään hoitajan kotona, sovelletaan ympärivuorokautiseen hoitoon perhehoitajalain (312/1992) säännöksiä silloin, kun myös muut perhehoidolle asetetut edellytykset täyttyvät.

Omaishoidon tuki muodostuu **omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta ja / tai hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista ja omaishoitajalle järjestettävästä tuesta.** Hoitopalkkio määritellään omaishoitotosopimuksessa ja hoidettavalle annettavat palvelut palvelu- ja hoitosuunnitelmassa.

Omaishoidon tuki on lakisääteinen palvelu, johon hakijalla ei kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta, vaan sitä myönnetään talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa.

Omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset (3§)

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos seuraavat **edellytykset** täyttyvät:

- henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi kotioloissa hoitoa, huolenpitoa, ohjausta ja/tai valvontaa ympäri vuorokautisesti
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- hoitajan fyysinen ja psyykinen terveys ja toimintakyky sekä voimavarat (kuten kyky selviytyä päivittäisistä perustoiminnoista ja arjen askareista, huolehtia lääkityksestä, liikkua kotona ja kodin ulkopuolella) vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Hoitajan sopivuutta omaishoitajaksi arvioidaan kotikäynnillä
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävä
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

- hoidettavalla on pääsääntöisesti vähintäänkin Kelan korotettu hoitotuki tai korotettu vammaistuki

Hakeminen

Omaishoidon tukea haetaan **kirjallisesti** tarkoitusta varten osoitetulla **lomakkeella**. Tukea ensimmäistä kertaa hakeva voi liittää hakemukseen lääkärinlausunnon, mikäli katsoo sen olevan eduksi. Tukea voi hakea Saarikalta ympäri vuoden. Hakemuksen käsittelyaika on kaksi (2) kuukautta. Hakemukset toimitetaan osoitteella:

Saarikka / omaishoidon tuen palveluohjaaja
Aloha-tietotalo
Virastotie 4
43500 Karstula

Omaishoidon tuen tarpeen määrittely

Omaishoidon tukea hakevan henkilön luo tehdään **aina kotikäynti**. Kotikäynnin tarkoituksena on määrittellä hoidettavan tuen ja palveluiden tarve. Hoidettavan **toimintakyvyn arviointiin** käytetään erilaisia **toimintakykymittareita ja testejä**. Tarvittaessa arvioinnin apuna käytetään lääkärinlausuntoa tai vastaavia asiantuntijoiden lausuntoja. Kehitysvammaisten osalta arviointiin osallistuu vammaisten palveluohjaaja ja mielen-terveyskuntoutujien osalta mielenterveyskuntoutujien palveluohjaaja.

Mikäli selvitykset ja testit eivät tuo esiin hoidettavan avun tarvetta, voidaan tilannetta arvioida selvittämällä, onko hoidettavalla **poikkeamia** seuraavilla osa-alueilla:

- psyykkinen toimintakyky
- sosiaalinen toimintakyky
- ravitsemuksesta huolehtiminen
- eritystoiminta ja henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen
- erityisosaamista vaativat hoitotoimenpiteet
- kyky asiointiin kodin ulkopuolella

Lapsen toimintakykyä arvioitaessa häntä verrataan toimintakyvyn ja hoidon tarpeen suhteen vastaavan ikäiseen terveeseen lapseen. Omaishoidon tuen myöntäminen edellyttää, että lapsella on sairaudesta tai vammasta johtuva erityisen hoidon tarve. Vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen osalta omaishoidon tuen tarvetta arvioitaessa käytetään tarvittaessa apuna terveydenhuollon, lasten päivähoidon ja koulun asiantuntemusta.

Päätös (12 §)

Omaishoidon tuen hakijana on hoidettava, jolle annetaan omaishoidon tuesta **kirjallinen viranhaltijapäätös**. Kielteiseen päätökseen kirjataan hylkäämisperusteet. Päätöksen tekee omaishoidon palveluohjaaja.

Päätökseen tyytymättömällä on mahdollisuus saada päätös SoTe-kuntayhtymän yhtymähallituksen yksilöasiain jaoston käsittelyyn 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaanista. Muutosta toimielimen päätökseen haetaan valittamalla hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa tiedoksi saannista.

Hoitopalkkio ja palvelut (5 §, 6 §)

Lain mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon **sitovuuden ja vaativuuden mukaan**. Vuonna 2017 hoitopalkkio on lain mukaan vähintään 392 €/kk. Jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä, palkkio on vähintään 784,01 €/kk edellyttäen, että hoitajalla ei ole tältä ajalta

- vähäistä suurempia työtuloja
- oikeutta sairaskorvauslain (1224/2004) 10 luvun mukaiseen erityishoitotilaan (alle 16-vuotias lapsi)
- oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/2002) 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen

Siirtymävaihe voi olla esimerkiksi saattohoitotilanne tai siirtyminen hoitomuodosta toiseen, jona aikana hoidettava tarvitsee lyhytaikaisesti normaalia enemmän hoivaa ja huolenpitoa. Hoitoajan voidaan arvioida olevan noin puoli vuotta tai vähemmän.

Hoitopalkkio voidaan sopia myös pienemmäksi, jos

- hoidon sitovuus on vähäisempää kuin mitä 4 §:n 1 mom edellyttää ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä
- siihen on hoitajan esittämä erityinen syy

Hoitopalkkiot tarkistetaan kalenterivuositain kertoimella, joka vahvistetaan vuosittain työntekijäin eläkelain (395/2006) 96 §:n soveltamista varten.

Saarikassa omaishoidon tukea myönnetään hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella **ympärivuorokautista avustamista ja/tai läsnäoloa** tarvitseville. Hoidettavan RAVA-toimintakykyindeksi tulee olla pääsääntöisesti yli 2,5. Omaishoidon tuen kokonaisuudesta päätettäessä voidaan perustelluista syistä käyttää yksilöllistä harkintaa. Tuki myönnetään aikaisintaan hakemiskauden alusta edellyttäen, että hoitosuhde on alkanut ja kestänyt vähintään 16 päivää. Myöntämisaikajohdan määrittää viimekädessä omaishoidon tuen käytettävissä oleva määräraha.

Hoitopalkkiot vuonna 2017:

1. Perushoitopalkkio 587,97 €/kk

- maksetaan hoidettavasta, joka tarvitsee hoitajalta ympärivuorokautisesti avustamista ja läsnäoloa. Esimerkiksi

- muistisairas, joka vaatii jatkuvaa valvontaa
 - pitkäaikaissairas, vammainen tai vanhus, joka tarvitsee jatkuvaa toisen henkilön antamaa ohjausta/neuvontaa ja/tai toisen henkilön apua selvitäkseen päivittäisistä henkilökohtaisista toiminnoista (ruokailu, liikkuminen, wc-toiminnot, pukeutuminen ja riisuuntuminen, henkilökohtainen hygienia, kotiympäristön hallinta, lääkehuolto)
 - mielenterveyskuntoutuja, jonka kotona hoitaminen on erityisen vaativaa (esimerkiksi voimakkaat harhat, itsetuhoinen käyttäytyminen, syvä masennus)
- omaishoidon tukeen voi sisältyä säännöllisiä tukipalveluja (esimerkiksi ateriapalvelu, turvapuhelin) sekä muita tilapäisiä tai määrältään vähäisiä tukitoimia tai palveluja

2. Palveluin tuetun hoitopalkkio 430,35 €/ kk

- maksetaan hoidettavasta, joka tarvitsee ympärivuorokautista avustamista ja läsnäoloa kuten kohdassa 1, mutta tukeen on sovittu muita säännöllisiä palveluja tai tukitoimia, esimerkiksi
 - vuorohoito palvelukodissa, laitoksessa tai perhehoidossa kuukausittain (enintään 1 viikko / kuukausi, johon ei lasketa kuuluvaksi omaishoitajan vapaapäiviä)
 - säännöllinen kotihoito (vähintään 5 kertaa viikossa), joka kohdistuu hoidettavan henkilökohtaiseen hoivaan
 - säännöllinen osavuorokautinen laitoshoido
 - henkilökohtainen avustaja keskimäärin yli 7 tuntia päivässä

3. Hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen hoitopalkkio 784,01 €/ kk

- voidaan suorittaa lain 5 §:n edellytyksin esimerkiksi seuraavissa tilanteissa
 - lääkärin toteama saattohoito
 - siirtyminen laitoksesta kotiin / laitoshoidon tasoisen hoidon ja huolenpidon tarve
 - toipuminen vakavasta onnettomuudesta, enintään 6 kuukauden ajan, jonka jälkeen tilanne arvioidaan uudelleen
- hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen hoitopalkkioon voidaan liittää tarvittavat palvelut ja tukitoimet, jotka eivät alenna hoitopalkkion määrää

Hoitopalkkion alentaminen ja maksamisen keskeytys

Jos palveluin tuettuun hoitopalkkioon sisältyvä vuorohoidon määrä (enintään 1 viikko / kuukausi poislaskien omaishoitajan vapaat) ylittyy, hoitopalkkion määrä alenee ylittyvien päivien hoitopalkkiota vastaavalla määrällä. (Päiväkohtainen palkkio = kuukausipalkkio jaettuna 30:lla.)

Jos omaishoido keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, keskeytyy hoitopalkkion maksaminen kuukauden kuluttua.

Jos hoito keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä, maksetaan hoitopalkkio keskeytymispäivää seuraavalta viideltä kalenteripäivältä.

Hoitajalla on velvollisuus tiedottaa hoidon keskeytyksistä palvelu- ja hoitosuunnitelmaan/omaishoitosopimukseen merkitylle omaishoidon tuen yhteyshenkilölle!

Omaishoidon tuen maksaminen

Omaishoidon tuki maksetaan hoitajalle **kuukausittain jälkikäteen hoitoilmoituksen perusteella**. Tuki on veronalaista tuloa. Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuosittain palkkakertoimella, joka vuosittain vahvistetaan työntekijän eläkelain 7 b §:n soveltamista varten.

Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) tarkoittamassa työsuhteessa Saarikkaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan, vaan kysymyksessä on **toimeksiantosopimus-suhde**.

Saarikka ottaa tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n 1 momentin mukaisen vakuutuksen hoitajalle.

Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa seuraavasti:

1. Jos omaishoitaja on syntynyt ennen vuotta 1940, eläkemaksut peritään vain sellaisista toimeksiantosuhteista, jotka ovat alkaneet alle 65-vuotiaana. Eläkettä karttuu niin kauan kuin sama toimeksiantosopimus jatkuu.
2. Vuonna 1940 ja sen jälkeen syntyneille omaishoitajille eläkettä karttuu omaishoitopalkkioista sen kuukauden loppuun asti, jolloin hoitaja täyttää 68 vuotta.

Omaishoitajien eläkeasioista saa lisätietoa kuntien eläkevakuutuksesta (www.keva.fi) tai palkanlaskijalta (puh. 044-4596613).

Omaishoitajan vapaat (4 §)

Omaishoidon tuesta Saarikan kanssa sopimuksen tehneellä henkilöllä on **oikeus lakisääteiseen kolmen (3) vuorokauden vapaaseen** sellaista kalenterikuukautta kohti, jona hoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveystalvakuutusta tai saaden kuntoutusta tai opetusta (max 7 tuntia / arkipäivä).

Mikäli hoidettava on kalenterikuukauden aikana **vähintään 14 vrk ympärivuorokautisesti** hoidossa muualla kuin omaishoidossa (muusta syystä kuin omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien vuoksi), ei siltä kalenterikuukaudelta kerry lakisääteisiä vapaapäiviä.

Oikeus lakisääteiseen vapaan kertymiseen kirjataan omaishoidon tuen sopimukseen. Vapaita voi pitää kuukausittain tai niitä voi säästää ja kerätä, mutta niitä ei voi siirtää

seuraavalle kalenterivuodelle. Kaikki omaishoitajat eivät halua käyttää lomaoikeuttaan ja osalla lomajärjestelyistä huolehtivat muut omaiset. Pitämättömiä vapaita ei korvata rahana. Mikäli hoidettava on säännöllisessä vuorohoidossa tai perhehoidossa, hoitajan lakisääteisten vapaiden katsotaan toteutuvan näiden hoitajaksojen aikana.

Omaishoitajan lakisääteiset vapaapäivät pyritään järjestämään hoitajan ja hoidettavan kannalta joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti joko **palveluasumisyksikössä, perhehoidossa** tai joskus myös **pienkodissa**. Saarikka voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi **tarvittavan sijaishoidon** myös **tekemällä toimeksiantosopimuksen** säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa, joka sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta. Sijaishoitajan palkkio on **52,34 €** vuorokaudessa. Sijaishoito voidaan järjestää toimeksiantosopimuksella, jos omaishoitaja ja hoidettava suostuvat siihen. Hoidettavalla tai hoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa, mutta asiasta neuvotellaan.

Omaishoitajan yhden lakisääteisen vapaapäivän katsotaan tarkoittavan yhtä vuorokautta. Omaishoitaja voi vaihtaa vapaavuorokauden esimerkiksi päiväsaikaan pidettävään vapaaseen. Saarikka ja omaishoitaja voivat myös sopia, että omaishoitaja pitää vapaapäivänsä useampana alle vuorokauden pituisena jaksone siten, että jaksojen pituus on yhteensä enintään vuorokausi. Vapaan jaksottaminen tällä tavalla edellyttää Saarikan ja omaishoitajan välistä sopimusta asiasta eikä kumpikaan osapuoli voi vaatia sitä yksipuolisesti. Jaksottaminen voidaan sopia tapauskohtaisesti tai siitä voidaan sopia toistaiseksi voimassa olevasti omaishoitosopimuksessa.

Omaishoitajalle voidaan myöntää lakisääteisen vapaan lisäksi myös vuorokautta lyhyempiä virkistysvapaita.

Palvelu- ja hoitosuunnitelma (7 §)

Omaishoidon tuesta laaditaan yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa palvelu- ja hoitosuunnitelma, joka liitetään omaishoitosopimukseen. Suunnitelmaan liitetään tiedote hoidettavan ja hoitajan oikeuksista koskevista omaishoitolain säännöksistä ja niiden soveltamisesta.

Palvelu- ja hoitosuunnitelmaan kirjataan ainakin:

- omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö
- miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana.

Hoitajalla on velvollisuus tiedottaa omassa toimintakyvyssään ja hoidettavan toimintakyvyssä ja hoidossa tapahtuvista muutoksista suunnitelmaan merkitylle omaishoidon tuen palveluohjaajalle.

Omaishoitosopimus (8 §, 10 §)

Omaishoidon tuesta laaditaan **Saarikan ja omaishoitajan välille toimeksiantosopimus**. Omaishoitosopimuksen tulee sisältää ainakin seuraavat tiedot:

- hoitopalkkion määrä ja maksutapa
- omaishoitajan oikeus lakisääteiseen kolmen vuorokauden vapaaseen kalenterikuukautta kohti
- suunnitelma hoidettavan hoidon järjestämisestä hoitajan lakisääteisen vapaan aikana
- määräaikaisen sopimuksen kesto
- hoitopalkkion maksaminen hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.

Omaishoitosopimus tehdään **toistaiseksi** voimassa olevaksi ja sitä voidaan tarkistaa tarvittaessa. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä myös **määräaikaiseksi**, esimerkiksi jos

1. hoidon jatkaminen ei hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta syystä ole tietyn määräajan jälkeen mahdollista
2. hoidon tarve on etukäteen tarkasti määriteltävissä
3. omaishoito korvataan tietyn määräajan jälkeen toisella palvelulla

Asiakasmaksut

Omaishoidosta maksettavasta palkkiosta ei peritä hoidettavalta asiakasmaksua.

Omaishoitoon kuuluvista **sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista peritään** sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetuksen ja Sote-kuntayhtymän yhtymävaltuuston vahvistamien taksojen mukaiset **palvelumaksut**.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi järjestettävistä korvaavista palveluista peritään maksu asiakasmaksulain 6 b §:n säännösten mukaisesti (11,50 €/ vrk vuonna 2017). Lakisääteisen vapaan aikana omaishoitajan hoitoa korvaavien palvelujen maksut ovat maksukaton ulkopuolella.

Saarikassa omaishoidon tuen hoitopalkkiota ei oteta tulona huomioon määrättäessä kotihoidon palvelumaksua.

Mikäli omaishoitajan vapaapäivät järjestetään palvelusetelillä, siitä tehdään erillinen päätös. Päätös lisätään omaishoidontukipäätökseen.

Omaishoidon tuen päättyminen (9 §)

Omaishoitosopimus päättyy ilman irtisanomista sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi (kuolema) tai mahdottomaksi kotiooloissa tai hoidettava siirtyy pitkäaikaiseen hoitoon kodin ulkopuolelle.

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos hoitaja irtisanoo sopimuksen, sopimus päättyy kuukauden kuluttua sopimuksen irtisanomisesta. Irtisanomisaika alkaa kulua irtisanomisilmoitusta seuraavasta päivästä. Laissa ei ole säädetty irtisanomisperusteita, mutta lähtökohtana on, että hoidon tulee vastata hoidettavan etua.

Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa joko hoidettavan tai hoitajan terveyden tai turvallisuuden, tulee sopimus purkaa välittömästi.

Omaishoitajan tukeminen

Hoidettavalle tehtävään palvelu- ja hoitosuunnitelmaan merkitään omaishoidon tuen yhteyshenkilö. Yhteyshenkilö toimii myös omaishoitajan yhteyshenkilönä omaishoittoon liittyvissä kysymyksissä. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö tukee omaishoitajaa hoitotehtävässä antamalla ohjausta ja neuvontaa. Omaishoitajille voidaan järjestää myös yhteisiä virkistystilaisuuksia.

Vuonna 2017 aloitetaan omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastukset. 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien omaishoitajien tarkastukset tehdään hyvinvointia edistävinä kotikäynteinä.

Suomen Punainen Risti (SPR) tarjoaa omaishoitajille tukitoimintaa mm. erilaisten koulutusten ja vertaistukiryhmien kautta (www.redcross.fi).

Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry on omaishoitajien ja heidän hoidettaviensa edunvalvonta- ja tukijärjestö, joka järjestää koulutusta ja omaishoitajalomia yhteistyössä sosiaalisten lomajärjestöjen kanssa (www.omaishoitajat.com).

Omaishoitajalla on mahdollisuus saada vertaistukea myös osallistumalla paikallisten omaishoitajaryhmien toimintaan. Seurakunnat järjestävät omaishoitajille suunnattuja virkistystilaisuuksia ja retkiä.